

РЕЦЕНЗИЯ

**От: проф. д-р ЕМИЛИЯ ГЕОРГИЕВА МИЛАНОВА,
ВУЗФ, КАТЕДРА „СЧЕТОВОДСТВО И ОДИТ“,**

Научна специалност: Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. „Икономика“, Докторска програма „Счетоводство, одит и анализ“

Автор на дисертационния труд: Леонардо Цветелинов Стоев, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Счетоводство и одит“, ВУЗФ

Тема на дисертационния труд: „ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА КОНТРОЛА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И РАЗКРИВАНЕ НА ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНИ ИЗМАМИ“

Научен ръководител: проф. д-р АЛИ ВЕЙСЕЛ

Настоящата рецензия е разработена в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България – ЗРАСРБ (обн., ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., с посл. изм. и доп. ДВ, бр.17 от 25.02.2020г.), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ - ППЗРАСРБ (обн., ДВ, бр. 75 от 24.09.2010 г., с изм. и доп. ДВ, бр.15 от 19.02.2019г.) и на *Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед №5 от 21.01.2021г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „*Възможности за усъвършенстване на контрола за превенция и разкриване на данъчно-осигурителни измами*“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Предадените от Леонардо Цветелинов Стоев материали за защитата на дисертационния труд включват: 1бр. дисертация на хартиен носител и в PDF формат; 1бр. автореферат на български език на хартиен носител и в PDF формат; 1бр. автореферат на английски език на хартиен носител и в PDF формат; файлове със списанията, в които се намират трите публикации на докторанта; автобиография в PDF формат; резюмета на публикациите на български и английски език; справка за основните научни приноси в дисертационния труд; справка за изпълнение на минималните изисквания за придобиване на ОНС "доктор". Докторантът е приложил *два доклада* от международни научни конференции - в *научна конференция в гр. Мадрид, Испания* на тема “Education, Law, Business” („Образование, право, бизнес“), 2020, на тема „Institutional organisation of tax and social insurance control in Bulgaria“ – р. 37-39. (“Институционална организация на

данъчно-осигурителния контрол в България”), ISBN: 978-2-5494-0322-3 и в *научна конференция в гр. Щайр, Австрия* на тема „Science and innovation“ („Наука и иновации“), 2020, на тема „Efficiency of the municipal tax administration in Bulgaria“ – р. 71- 74. („Ефикасност на общинската данъчна администрация в България“- с. 71-74.), ISBN: 978-3-953794-29-5 и *една статия* „Forms of tax and social insurance control in Bulgaria“, SEPIKE journal 3/2020 – р. 40 - 43. („Форми на данъчно-осигурителен контрол в България“), сп. СЕПИКЕ, бр.3/2020 - с. 40 - 43.], p-ISSN:2196-9531, e-ISSN: 2372-7438.

2. Информация за докторанта

Докторантът Леонардо Стоев е роден през 1992г. ОКС „бакалавър“ завършва през 2015г. по специалност „Бизнес икономика“ на ИУ – Варна, награден с медал за отличен успех. През 2016г. получава диплома за „магистър“ по Банково дело и Финанси (MSc Banking and Finance) на Queen Mary University of London, Великобритания, където получава престижни награди за принос към университета и студентите и за развитие на личностни умения; а през 2018г. получава диплома за „магистър по Счетоводство, контрол и корпоративен анализ“ на ВУЗФ.

През 2016 – 2017г. е стажант одитор в „Брнст и Янг Одит“ ООД – София; от м.април 2017 до м.юли 2019г. е последователно асистент финанси и младши финансов анализатор в „Експириън България“ ЕООД – София, а от м.юли 2018г. до сега е счетоводен анализатор в „Ксерокс Бизнес Сървисис България“ ЕООД – София.

Владее много добре английски език. Притежава отлична компютърна грамотност. Член е на МЕНСА България.

3. Обща характеристика и оценка на представения дисертационен труд

Представеният за публична защита дисертационен труд е разработен в общ обем от 145 страници и се състои от увод, три глави и заключение. Към него са включени 12 таблици и 14 фигури. Използваната литература обхваща общо 174 източника: 66 източника на български език и 26 на чужд език – на английски, немски и френски език, 82 източника от различни интернет страници (преводът от чуждоезичните източници е извършен самостоятелно от автора).

Темата на представения дисертационен труд *е безспорно актуална* и това се определя от няколко фактора: отвореният достъп до европейските и световните пазари; големите възможности от страна на данъчните субекти за „данъчни трикове“ и „данъчни измами“ и злоупотреби, което поставя пред данъчната администрация в страната предизвикателството постоянно да усъвършенства своя контрол върху данъчната система; трудностите в адаптацията на институциите, поради динамичния характер на законодателните промени, най-вече във връзка с приемането на България в Европейския съюз (ЕС) през 2007 г., както и множеството новости, налагани ежегодно в европейското законодателство.

В увода на дисертацията са формулирани обектът и предметът на изследването, целите, задачите и подходите за реализация на предварително поставените отправни точки, методологията на изследването. *Целта* на дисертационния труд е: да се изследват законовите, организационните и методологическите проблеми, свързани с превенцията и разкриването на данъчно-осигурителни измами, за да се предложат насоки за подобряване на данъчно-осигурителния контрол в България, *а задачите* за реализация на целта обобщаваме по следния начин: изследване на теоретичната същност и характеристики на данъчно-осигурителния контрол, с цел да се установи необходимостта от него за функционирането на данъчно-осигурителните системи и разкриването на измами; изследване на организацията на данъчно-осигурителния контрол в България, за да се установят проблемите, които намаляват ефективността и ефикасността на контрола в страната; изследване на възможностите за усъвършенстване на контрола, свързан с данъчно-осигурителните измами, чрез проучване на най-добрите европейски практики. Съответно, тези задачи са обективизирани с подходящи подходи и методология, които докторантът правилно е формулирал.

Правилно и точно е формулирана основната *изследователска теза*: *чрез въвеждането на най-добрите европейски практики, при отчитане на българските специфики, ще се постигне усъвършенстване на контрола, свързан с превенцията и разкриването на данъчно-осигурителни измами.* За да докаже тази теза, докторантът е поставил много интересни основни *изследователски въпроси*.

На изследването са присъщи известни *ограничения*, които са свързани с голямото многообразие на видовете данъци, форми на организация и контрол, както и данъчно-осигурителни измами, и невъзможността за изчерпателното им изследване в дисертационния труд. Поради това вниманието е насочено главно към институционалната организация, формите на контрол и някои измами, свързани с данъка върху добавената стойност, корпоративното подоходно облагане, местните данъци и задължителното осигуряване.

Глава първа е с наименование „*Теоретична характеристика на данъчно-осигурителния контрол*“. Основната цел на тази първа част на изследването е да се разкрие същността на данъчното облагане и необходимостта от контрол, да се представят общата характеристика и специфичните особености на данъчно-осигурителния контрол и характеристиката на данъчно-осигурителните измами. *Основните изводи и резултати* в тази част на изследването обобщаваме по следния начин: представяне на контрола като такъв инструмент, чрез чието постоянно подобрене може да се постигне целта, а именно една сложна система като данъчната да се превърне в един добре работещ механизъм, възможността за манипулация на който да бъде сведена до минимум, а с това и икономическите щети върху държавата и обществото; задълбочено изследване на основните елементи на контролната система, които гарантират нейното непрекъснато ефективно и ефикасно функциониране;

умелото представяне на данъчно-осигурителния контрол като един вид *одит на съответствието*, след който следва елементът на контрола „регулиране“, заради което контролът трябва да отговаря на всички изисквания за извършването на качествен данъчен одит, но и да въплъщава в себе си елементите на ефективната и ефикасна контролна система; задълбочен анализ на данъчно-осигурителните измами както в теоретичен, така и в научно-приложен аспект.

Глава втора „Организация на данъчно-осигурителния контрол в Република България“ има за цел да изследва структурата на данъчната система в страната, да анализира формите на данъчно-осигурителния контрол в нея, както и да дефинира проблемите, свързани с него. Положително оценяваме извършеното от автора обобщаване на въпросите, свързани с компетентността на тълкуването на данъчното законодателство; дефинирането на основната разлика между проверката и ревизията (ревизията е представена като един вид данъчен одит); научен анализ на основните проблеми на данъчно-осигурителната система, в т.ч.: ниската събираемост на данъците, необходимостта от промяна в институционалната организация на данъчния контрол в страната, необходимостта от разписани правила и методология при провеждането на проверки и ревизии, и процедурите свързани с тях, както и ограниченият набор от процедури, използван при осъществяване на основните форми на контрола в сравнение с данъчния одит.

Една от задачите на представената дисертация да се изследват на възможностите за усъвършенстване на контрола, свързан с данъчно-осигурителните измами, чрез проучване на най-добрите европейски практики (да се изведат най-добрите уроци за ефективно приложение) е реализирана в *Глава трета– „Насоки за усъвършенстване на контрола, свързан с данъчно-осигурителните измами“*. Тази специфична задача е насочена към онези международни практики, които са релевантни с развитието и характеристиките на данъчно-осигурителната система в България. Основните резултати за определяне на най-добрите европейски практики за данъчно-осигурителен контрол са постигнати чрез: обобщаване, чрез научно сравнение и анализ на добри практики при *институционалната организация* на данъчно-осигурителния контрол в Европа; добри практики при *формите* на данъчно-осигурителния контрол в Европа и *мерките за борба* с данъчно-осигурителни измами в Европа (трите страни, които са имплементирали едни от най-ефективните системи за данъчно-осигурителен контрол са *Германия, Великобритания и Естония*). Търси се оценка за капацитета на мерките на европейските страни, които те предприемат относно борбата с данъчно-осигурителни измами. Присъединяваме се към направените изводи от докторанта, че важна стъпка в намаляването и ограничаването на измамите е необходимостта от *подобрена колаборация* и *обмен на данни* между различните страни, както и намаляване нивата на корупцията

*Като цяло, дисертационният труд е написан ясно, в логическа последователност и много добър стил. Дисертацията е добре структурирана, като съставляващите я части са сполучливо формулирани, завършени и балансирани. По наше мнение, формулираните цели и поставените задачи на изследването в дисертационния труд са постигнати. **Считаме, че тя е лично авторско дело на докторанта. Отбелязваме липса на плагиатство в оценявания дисертационен труд.***

Литературните източници са използвани добросъвестно и коректно. Забележителен е обемът на проучената и цитирана литература, най-вече на английски език.

Заклучението съдържа основните изводи и оценки на докторанта като обобщени резултати от съдържанието на трите части, които са база за извеждане и формулиране на най-важните постижения и приноси на дисертационния труд.

Научните публикации по темата на дисертацията са публикувани в специализирани индексирани научни издания и международни научни форуми.

Авторефератът на дисертацията е изготвен в съответствие с установените изисквания и представя в достатъчна степен, пълно и точно съдържанието и приносните моменти в нея.

Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания: от представената Справка за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика установихме, че минималните национални изисквания са изпълнени – общо 80 точки.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Задълбоченият преглед на дисертацията ни дава основание да потвърдим следните приноси с научен и научно-приложен характер:

□ Чрез задълбочен анализ са дефинирани основните насоки за подобряването на данъчно-осигурителния контрол в България: в сферите на институционалната му организация (базирана на структурата на данъчната система) и в областта на нормативните уредби, които да имат за резултат повишаване на нивото му на ефективност.

□ Извършено е задълбочено изследване на видовете и формите на данъчно-осигурителния контрол, прилагани в страната. На база на това са изведени основните проблеми при прилагането на формите на контрола, като необходимостта от разписани правила и методология (липсата на детайлен наръчник с методология към ДОПК, пропуските относно прилагането на извадки, тестове на контроли и аналитични процедури) при провеждането на проверки и ревизии, и процедурите свързани с тях, както и ограничения набор от процедури, използван при осъществяване на основните форми на контрола в сравнение с данъчния одит.

□ Направен е задълбочен анализ на щетите от основните видове данъчни измами извършвани в страната, както и на структурата на приходите от данъчни постъпления в държавния бюджет. На база тези данни са изведени заключения относно събираемостта на данъците в страната, както и са идентифицирани основните проблеми свързани с контрола в данъчно-осигурителната система.

□ На база анализ на официална статистика, свързана с нивото на данъчните измами и събираемостта на данъците на страните в Европа са открити три европейски страни с най-ефективни данъчно-осигурителни системи. Направено е задълбочено изследване и анализ на тяхната институционална организация на данъчно-осигурителния контрол, структурата на данъчните им системи, както и формите на контрол, които прилагат. В допълнение са проучени и добрите практики в нормативните уредби на страните в Европа свързани с превенцията и разкриването на данъчно-осигурителни измами.

5. Заключение

На основание гореизложеното за дисертационния труд **„Възможности за усъвършенстване на контрола за превенция и разкриване на данъчно-осигурителни измами“** на *Леонардо Цветелинов Стоев* считаме, че са **изпълнени всички изисквания** на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно съответстват** на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Докторантът е представил завършено научно изследване, с което убедително показва, че може да систематизира нерешени проблеми и научни тези в конкретната научна област; критично да интерпретира обсъжданите проблеми; успешно да провежда самостоятелно научно изследване. В дисертационния труд се съдържат научни и научноприложни резултати, които могат да бъдат оценени като **оригинални в теоретичен и практически аспект.**

Като имам предвид всичко изложено до тук, убедено давам **положителна оценка** на проведеното изследване в дисертационния труд и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Леонардо Цветелинов Стоев** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Счетоводство, одит и анализ“.

16.03.2021г.

Подпис:
(проф. д-р Емилия Миланова)